

Formulář

2021

„Nejlepší projekt prevence kriminality na místní úrovni“

1. Uveďte název a předkladatele projektu a realizátora (kontaktní údaje).

Název projektu:

NECHME DĚTEM DĚTSTVÍ – specializovaný program pro rodiny ohrožené násilím v blízkých vztazích

Realizátor projektu:

Centrum sociálních služeb Ostrava, o. p. s.

Jahnova 867/12, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory

Ředitel organizace: Ing. Jiří Drastík, 595 054 001, jdrastik@css-ostrava.cz

Kontaktní osoba: Mgr. Veronika Dlouhá, 605 893 133, vdlouha@css-ostrava.cz

Koordinátor projektu: Mgr. Veronika Gawlíková, 730 606 415, vgawlikova@css-ostrava.cz

Předkladatel projektu:

Statutární město Ostrava – Magistrát města Ostravy

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví

Oddělení sociálních služeb

Kontaktní osoba: Bc. Helena Kuzníková, 604 212 283, h.kuznikova@ostrava.cz

2. Stručně projekt popište a vysvětlete jeho hlavní a dílčí cíl(e).

Hlavním cílem projektu je prostřednictvím programu *Nechme dětem dětství* (NDD) pomoci ohroženým dětem a jejich blízkým žít život bez násilí a posilovat zdravé vztahy v jejich rodině. Na situaci v rodině se dívá očima dítěte, chrání jeho nejlepší zájem a poskytuje odbornou pomoc celé rodině s cílem zastavit násilí v blízkých vztazích.

Projekt je navržen a realizován v souladu s potřebou rozšíření nabídky ostravských služeb pro zvláště zranitelné oběti trestných činů o práci s celým rodinným systémem (5. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2019-2022, oblast Prevence kriminality, Aktivita 1.1.2). Zabezpečuje v rámci Moravskoslezského kraje, nyní především v Ostravě, naléhavou potřebu odborné pomoci rodinám ohroženým násilím, která je reflektována i místními odborníky (Intervenční centrum, PČR, OSPOD a další). Vznik programu byl iniciován odborem sociálních věcí Magistrátu města Ostravy v roce 2019. Program byl do portfolia služeb v Ostravě zaveden v roce 2020. Jeho záměrem je zvýšit místní i časovou dostupnost specializovaných bezplatných služeb pro děti ohrožené násilím v blízkých vztazích v Ostravě, neboť taková pomoc je nezbytná pro jejich další bezpečný vývoj.

Cílovou skupinou programu jsou děti ohrožené násilím v blízkých vztazích ve fyzické, psychické či sexuální formě. Zpravidla se jedná o děti vysoce ohrožené dle § 6 zákona 359/1999 Sb. Tedy děti, které jsou svědky či přímými oběťmi závažného násilí v rodině nebo děti, které se stávají objektem rodičovského konfliktu a jsou tak zraňovány (zejména psychicky) svými nejbližšími osobami.

Specifikem programu je, že v zájmu dětí pracuje s oběma biologickými rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte. Zapojení obou rodičů do spolupráce je optimální cíl, neboť zpravidla není možná změna v prožívání dítěte, nedojde-li ke změně na straně rodičů. Každý z členů ohrožené rodiny má svého průvodce programem (terapeuta), zároveň v týmu působí casemanager, jehož prací je komunikace uvnitř týmu i komunikace s dalšími subjekty zapojenými do pomoci rodině a z toho vyplývající koordinace odborné pomoci každé jednotlivé rodině.

Práce s rodinou v programu je rozdělena do několika fází. V první je provedeno základní vyhodnocení míry ohrožení dítěte. Dle toho je pak nastavena intenzita podpory rodiny. Následuje

fáze mapování. Cílem je odborné posouzení situace dítěte v rodině, během kterého probíhá spolupráce s dítětem a odděleně s každým z rodičů. Jsou zjišťovány komplexní informace o rodině s cílem zmapovat psychický stav dítěte, jeho aktuální potřeby a případná rizika. Již v této fázi je poskytována odborná terapeutická pomoc a podpora všem členům rodiny. Po ukončení fáze mapování následuje návazná péče, kde je poskytována doporučená forma a délka následné péče vycházející z výstupů mapování-nejčastěji individuální či skupinová terapie/poradenství pro členy, terapeutické setkání rodič-dítě.

Program chce v zapojených rodinách dosáhnout těchto dílčích přínosů:

1. zastavit násilí v rodině,
2. snížit míru traumatizace dětí,
3. podpořit rodičovské kompetence,
4. snížit riziko přenosu do dalších generací,
5. ochránit dítě před sekundární viktimizací.

Program poskytuje služby v rámci pověření k sociálně-právní ochraně dětí. Naplňuje opatření Strategie prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2017-2021. Je rovněž v souladu se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2021-2023 a s Konceptí prevence kriminality Moravskoslezského kraje na období 2017-2021.

3. Které subjekty jsou zapojeny do realizace projektu? Jaká je jejich úloha v rámci projektu?

S ohledem na komplexnost řešené problematiky je nezbytná multioborová spolupráce, do níž jsou zapojeni:

- OSPOD – intenzivní kooperace se sociálními pracovníky OSPOD – předávání potřebných informací v zájmu dítěte, účast na případových konferencích, motivace, nebo zajištění účasti rodiny v programu v rámci správního řízení.
- Intervenční centra (IC) – zprostředkování zapojení rodiny do programu a zajištění podpory osobám ohroženým dle zákona o sociálních službách. Služby se vzájemně vhodně doplňují.
- Policie ČR – spolupráce se specialisty pro problematiku domácího násilí, zprostředkování zapojení rodin do programu. Zapojení rodiny do programu má preventivní charakter eskalace násilí do té míry, aby v budoucnu nedošlo k vykázaní.
- Soudy – v případě potřeby mohou soudy rodině účast v programu nařídít formou usnesení.

V rámci projektu je navázána spolupráce také:

- Centrum LOCIKA, z. ú. – je nositelem základní myšlenky programu práce s celým rodinným systémem (organizace vytvořila specializovanou službu Děti bez násilí pracující s celou rodinou, která působí v Praze a nejbližším okolí, jejíž základ byl přenesen partnerskou spoluprací s námi do programu Nechme dětem dětství do Ostravy a Moravskoslezského kraje). Pracovníci ostravského programu prošli v Centru Locika základním vzděláním v dané problematice. Zároveň však svou cílovou skupinu rozšířili o rodiny, v nichž se násilí začne objevovat až po rozpadu manželství či partnerství.

4. Časové rozvržení projektu. Jedná se o projekt jednorázový či víceletý? Předpokládá se jeho pokračování i v budoucnosti?

Doba realizace projektu je vždy jeden kalendářní rok, na který jsou žádány finanční prostředky pro poskytování programu z níže uvedených zdrojů, případně se hledají další noví donátoři. Každoroční práce je plánována s ohledem na udržitelnost programu, jeho aktualizaci a uzpůsobení aktuální potřebnosti a trendům. V tuto chvíli je potřebnost naléhavá – je nutná práce s rodinami ve vysokých stádiích násilí. Pro efektivní prevenci kriminality je dlouhodobá udržitelnost důležitá. Jedním z dlouhodobých cílů je změna poměru mezi klienty, kteří jsou do programu odesíláni dalšími subjekty (OSPOD, soudy) ve prospěch klientů, kteří se do programu zapojí z vlastní iniciativy, ideálně ještě před eskalací násilí.

Jednou z aktivit programu je i edukace široké veřejnosti o dopadech násilí nejen na psychiku dospělých aktérů, ale zejména na prožívání a další vývoj dětí s vysokou pravděpodobností přenosu do dalších generací. Snížení tolerance široké veřejnosti k násilí v rodině je důležitým aspektem

preventivního působení, což také vyžaduje dlouhodobou osvětovou činnost. **V neobvyklé době pandemie byly zveřejňovány především informace na sociálních sítích o možných rizicích, které by mohly vést ke zhoršení situací domácího násilí nebo rodinného konfliktu, jelikož rodiny byly „uzavřeny doma“.** Informace k dané problematice a zvýšeným rizikům v období pandemie byly prezentovány v rámci několika mediálních článků, které na složité situace rodin v době pandemie poukazují (viz přílohy).

5. Vyhodnocení projektu. Jaký způsob měření/hodnocení dopadů/přínosů projektů jste zapracovali do vašich plánů? Jaké konkrétní dopady/přínosy měl realizovaný projekt? Nakolik projekt dosáhl/přiblížil se stanoveným cílům (statistiky, evaluace dopadů na cílovou skupinu, snížení určitého typu kriminality, zvýšení pocitu bezpečí, dopad na preventivní chování apod.)?

Průběh a kvalita poskytovaných služeb v rámci specializovaného programu NDD je pravidelně vyhodnocována na několika úrovních:

- jsou nastavovány roční cíle služby (prostřednictvím metody SMART),
- týdně probíhá vyhodnocování realizace programu na poradách týmu a měsíčně na poradách vedoucích všech služeb realizátora,
- průběh a kvalita programu jsou rovněž vyhodnocovány na základě podnětů, připomínek a stížností jak klientů služeb, tak spolupracujících subjektů (především skrze existující platformy setkávání – v současnosti interdisciplinární týmy pro domácí násilí Ostrava, Nový Jičín),
- průběžným a závěrečným vyhodnocováním statistických údajů,
- pravidelnou evaluací dopadů programu, nastavenou vždy 1x za 6 měsíců.

Vzhledem k uvedení programu do provozu proběhlo dosud jedno evaluační vyhodnocení programu, a to ke dni 30. 4. 2021:

za toto **období (11/2020–4/2021) – tedy období náročných epidemiologických opatření** – vstoupilo do programu 21 rodin, v nichž vyrůstalo 57 nezletilých dětí a 1 zletilý. V daném období se z toho u 71 % podařilo do spolupráce zapojit oba rodiče, tedy jak osobu, proti které je násilí namířeno, tak osobu, která se násilím dopouští. U dalších rodin to nebylo možné z objektivních důvodů (např. vazební stíhání, bydliště v jiném kraji). 81 % zájemcům byl nabídnut termín 1. konzultace do 7 dnů od prvního kontaktu s programem. Včasnost je jedním z pilířů pomoci rodinám ohroženým násilím.

Jedním z hlavních cílů programu je zastavení násilí v rodině, proto je v rámci evaluace sledován také tento dopad: v 65 % případů došlo nejpozději do 3 měsíců od započetí spolupráce k zastavení násilí v rodině, v 15 % k zastavení nedošlo (nebo násilí změnilo svou podobu) a v ostatních případech (20 %) se nepodařilo dopad zhodnotit. Se zastavením násilí v rodině úzce souvisí také snížení míry traumatizace dětí, neboť dochází k zastavení jejího hlavního spouštěče.

Dále lze konstatovat, že 78 % rodin byla pomoc v programu zprostředkována prostřednictvím OSPOD. V případech vykazání osoby násilné ze společného obydlí docházelo k souběhu zprostředkování OSPOD a IC. U 11 % rodin bylo zprostředkovatelem IC nebo jiná sociální služba (bez souběhu s OSPOD). A dalších 11 % rodin se zapojilo do programu z vlastní iniciativy. Právě z důvodu včasnosti poskytnuté pomoci je cílem zvýšit poměr rodin, které přicházejí do programu samostatně, a to v době, kdy násilí není eskalováno.

6. Je možné tento projekt přenést do dalších lokalit?

Ano, program je přenositelný do dalších lokalit. Aktuálně je např. rozšiřován v rámci Moravskoslezského kraje do oblasti Novojičínska. Přenositelné jsou základní myšlenky programu, jeho hodnoty a metody práce. Cíleně je potřeba přizpůsobit nastavení multidisciplinární spolupráce, a to dle místní sítě služeb a potřeb spolupracujících subjektů. Při práci s rodinami je třeba respektovat místní specifika.

7. Finanční náklady všech zapojených subjektů a zdroje financování.

Realizátor projektu Centrum sociálních služeb Ostrava, o. p. s. vynakládá prostředky především na osobní náklady pracovníků projektu, náklady spojené s provozem a zajištěním potřebných prostor a vybavení, materiálové zajištění (terapeutické pomůcky, odborná literatura, kancelářské potřeby)

a externí služby typu supervize a vzdělávání.

Zdroje financování projektu jsou v tuto chvíli Nadace Terezy Maxové dětem, Statutární město Ostrava a Moravskoslezský kraj (podklady k rozpočtu jsou uvedeny v příloze).

8. Jakým způsobem se vztahoval projekt k řešení problémů v oblasti prevence kriminality v době pandemie nemoci covid-19, či jakou inovativní formou řešil působení vůči cílové skupině během daných omezení.

Navzdory nepříznivé epidemiologické situaci bylo poskytování služeb programu NDD zahájeno dle plánu – na podzim roku 2020, neboť byla zřejmá vysoká potřebnost a poptávka po službě zejména ze strany OSPOD. Motivací ke spuštění programu byla také filozofie brzkého poskytnutí podpory rodinám a jejich dětem. Dalším důležitým principem je poskytování služeb těm nejohroženějším kontinuálně bez ohledu na vnější překážky. Co nejvčasnější poskytnutí podpory je prevencí další eskalace násilí v rodině včetně snížení míry traumatizace dětí. **Včasnost podpory byla o to zásadnější, že rodiny vlivem pandemie zůstaly bez kontaktů se svým sociálním okolím – „zavření doma“.**

Vzhledem k vysoké citlivosti tématu násilí v rodině byly služby po celou dobu vyhlášeného nouzového stavu poskytovány tváří v tvář (za dodržení veškerých platných opatření). Do nabídky programu přibyla i možnost online konzultací, avšak ty vzhledem k řešené problematice nebyly využívány, protože pro efektivní pomoc rodině zasažené násilím je nezbytné bezpečné a důvěrné prostředí, které zajišťuje možnost otevřeného rozhovoru bez obav přítomnosti dalších osob z domácnosti.

Seznam zkratk.

IC – intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím

NDD – program Nechme dětem dětství, realizátor Centrum sociálních služeb Ostrava, o. p. s.

OSPOD – orgán sociálně-právních ochrany dětí

PČR – Policie České republiky

Přílohy

1 - Rozpočet projektu za 1. pol. roku 2021

2 - Leták

3 –Tiskový článek